

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

22.04.2009 година

ново:

- прашање бр. 1 од тема: Третман на отповикливи одобрени рамковни кредити во образецот КА;
- прашање бр. 2 од тема: Дисконтирање на идните парични текови со преостанат рок на достасување пократок од една година;
- прашање бр. 3 од тема: Класификација на изложеностите на кредитен ризик на поединечна основа;
- прашање бр. 4 од тема: Вклучување на вредноста на обезбедувањето за одредена изложеност на кредитен ризик во пресметката на износот на исправка на вредноста;
- прашање бр. 5 од тема: Пресметка на ефективна каматна стапка и
- прашање бр. 6 од тема: Утврдување на исправка на вредноста (оштетување на средствата)

Ставови на Народната Банка на Република Македонија во врска со одделни прашања поврзани со примената на Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на РМ“ бр. 17/08 и 31/09) и Упатството за спроведување на Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на РМ“ бр. 130/08):

тема:	Класификација и утврдување исправка на вредноста за вложувања расположливи за продажба
датум на објавување на одговорот:	05.03.2009 година
прашање бр.:	1
Прашање:	Сметаме дека во Одлуката за управување со кредитниот ризик треба да се даде прецизна дефиниција и критериуми како да се направи правилно разграничување што претставува намалување на објективната вредност а што оштетување на финансиско средство расположливо за продажба, заради минимизирање на дилемите и грешки во признавањето. Секое намалување на објективна вредност не е оштетување. Во врска со ова укажуваме дека во точка 8 од Одлуката за управување со кредитен ризик (точка 8-Општи индикатори) сите наведени индикатори главно упатуваат на влошена финансиска состојба на издавачот на ХВ. Поради ова се поставува и прашањето, што во услови кога нема влошена финансиска состојба на издавачот а објективната вредност се намалува, дали тогаш треба да се признае оштетување на сопственичка ХВ? Напомена: Во поглавје 3.2.1.4 од Методологијата за евидентирање и вреднување на сметководствените ставки, како објективен доказ за оштетување на сопственичките хартии од вредност се наведени намалување на објективната вредност подолго од 9 месеци и намалување на објективната вредност на помалку од 70% од набавната вредност. Во врска со ова се поставува и прашањето, дали овие критериуми треба да се применат при проценка на објективни докази дали некоја сопственичка хартија од вредност треба да се оштети или не, па ако треба, тогаш заради усогласување на двата подзаконски акта сметаме дека треба да се дополни Одлуката за управување со кредитен ризик во точката 8 заради правилна примена во пракса.

Одговор:	Со Одлуката за изменување и дополнување на Одлуката за управување со кредитниот ризик, објавена во Службен весник на РМ бр. 31/09, се изврши измена на точка 46 од Одлуката и се пропиша дека за се што не е регулирано со оваа Одлука, соодветно се применува Методологијата за сметководство. Нагласуваме дека при оценка дали вложувањето во сопственички хартии од вредност расположливи за продажба е оштетено, банката треба да ги има предвид и сите елементи и индикатори од точките 7 и 8 од Одлуката. Точни се следните констатации: • секое намалување на објективната вредност не е оштетување (н.з. промените во објективната вредност се пред се одраз на пазарниот ризик); и • за вложувањата во сопственички хартии од вредност, оштетување постои главно кога е влошена финансиската состојба на издавачот на хартијата од вредност (н.з. се појавува кредитен ризик од можноста за наплата на побарувањето од издавачот на хартијата од вредност). Ограничувањето наведено во Методологијата за сметководство и за финансиско известување (пад на објективната вредност подолго од 9 месеци и/или пониско од 70% од набавната вредност) претставува дефинитивен индикатор дека одделното вложување во сопственички хартии од вредност е оштетено и во тој случај банката треба да утврди износ на исправка на вредноста. Меѓутоа, падот на објективната вредност не е единствен индикатор за оштетување и банката треба да ги има предвид сите елементи и индикатори при оценка на оштетувањето на вложувањата во сопственички хартии од вредност. Банката може во своите интерни политики и процедури за управување со кредитниот ризик да предвиди индикатори за оштетување на вложувањата во сопственички хартии од вредност, пократки од 9 месеци и пониски од 70% или комбинација од овие два или други показатели. Кога исправка на вредноста за вложување во сопственички хартии од вредност еднаш ќе се утврди, тогаш понатаму падот на објективната вредност во смисла на индикаторите наведени-погоре, треба да се мери од почетната набавна вредност на вложувањето (не од сегашната сметководствена вредност, намалена за исправката на вредноста) и од почетниот датум од кога банката го има вложувањето (не од датумот на последното утврдување на исправка на вредноста). Ова значи дека кога банката ќе утврди дека намалувањето на објективната вредност претставува оштетување, потоа секое понатамошно намалување на објективната вредност е оштетување без разлика на големината и периодот на пад на објективната вредност. Во случај на пораст на објективната вредност, банката не смее да врши ослободување на исправката на вредноста за вложувањата во сопственички хартии од вредност расположливи за продажба. Така, секое понатамошно зголемување на објективната вредност на вложувањето во сопственички хартии од вредност за кои банката има утврдено исправка на вредноста, банката сметководствено ќе го евидентира како зголемување на објективната вредност на соодветните сметки за промени во објективната вредност и ревалоризациските резерви.
датум на објавување на одговорот:	05.03.2009 година
прашање бр.:	2
Прашање:	Дали може да се утврди исправка на вредноста за вложувања во хартии од

	вредност расположливи за продажба, за кои објективната вредност расте, меѓутоа банката, врз основа на други показатели ќе оцени дека постои оштетување?
Одговор:	Согласно со одговорот на прашање бр. 1 од 04.03.2009 година, банката може да оцени дека постои оштетување за вложување во хартии од вредност расположливи за продажба, чијашто објективна вредност расте. Притоа, банката сметководствено ќе евидентира: • пораст на објективната вредност - на соодветните сметки за промени во објективната вредност и за ревалоризациски резерви; • утврдена исправка на вредноста - на соодветна сметка од билансот на успех за исправка на вредноста на средствата расположливи за продажба и на соодветните сметки за исправка на вредноста во рамки на сметките за вложувања во хартии од вредност расположливи за продажба. Во овој случај банката не треба да ја прекнижи состојбата од соодветните сметки за промени во објективната вредност и од соодветната сметка во рамки на ревалоризациските резерви.

тема:	Третман на акумулираната амортизација во Образецот КА
датум на објавување на одговорот:	04.02.2009 година
прашање бр.:	1
Прашање:	Дали треба во колоните 3 и 4 „редовни кредити“ од „Образецот КА“ да се вклучи и состојбата на сметката 5xxx9 - „Акумулирана амортизација“?
Одговор:	Состојбата на сметката 5xxx9 - „Акумулирана амортизација“ треба да се вклучи во Извештајот за класификација на изложеноста на кредитен ризик (Образец КА). Народната банка ќе изврши измена на Образецот КА и ќе пропише посебна колона за акумулираната амортизација на побарувањата по кредити (главница).

тема:	Третман на отповикливи одобрени рамковни кредити во образецот КА
датум на објавување на одговорот:	22.04.2009 година
прашање бр.:	1
Прашање:	Одобрените рамковни кредити (кредитни линии и краткорочни револвинг кредити) се отповикливи, односно банката може да го отповика нивното користење во случај на влошена финансиска состојба на клиентот и неисполнување на други обврски од договорот, а воедно и банката го одобрува нивното користење согласно со своите расположливи средства и законски прописи. Досега овие вонбиласни изложености не се внесуваа во КА1 како отповикливи и за нив не се издвојуваше посебна резерва. Дали овие отповикливи вонбилансни изложености, согласно со Методологија, сега треба поинаку да се третираат?
Одговор:	Во точка 5 став 1 алинеја б) од Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на РМ“ бр. 17/2008 и 31/09) се дефинирани активните вонбилансни позиции коишто претставуваат изложеност на кредитен ризик и коишто банката треба соодветно да ги вклучи во Извештајот за класификација

	на изложеноста на кредитен ризик (образец КА), согласно со Упатството за спроведување на Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на РМ“ бр. 130/2008). Доколку рамковните кредити, наведени во Вашето прашање, се отповикливи и не ја изложуваат банката на кредитен ризик, тие не треба да се вклучат во образецот КА.
--	---

тема:	Вклучување на вредноста на обезбедувањето за одредена изложеност на кредитен ризик во пресметката на износот на исправка на вредноста
датум на објавување на одговорот:	26.12.2008 година
прашање бр.:	17
Прашање:	Во врска со сегашната вредност на идните парични текови од побарувањето, кога се зема предвид хипотеката (заклучениот имот): Дали дисконтирањето на вредноста на имотот што е предмет на хипотека или залог би се одвивало на следниов начин: - Сметководствената вредност на кредитот е утврдена на 30.000 евра (клиентот отплатил редовно поголем дел од кредитот којшто бил на пр. 70.000 евра). Исто така, утврдено е дека проценетата вредност на хипотеката денес е 50.000 евра. Намалена за евентуалните трошоци за нејзината продажба, вредноста е на пример, 48.000 евра. Проценката на банката/штедилницата е дека овој имот (доколку треба тоа да го прави) ќе го продаде за две години по истата цена (48.000 евра). - Според тоа, дали ќе треба да дисконтираме износ од 48.000 евра, на временски рок од две години, со соодветната ЕКС, со цел, на пример, денес таа дисконтирана вредност да изнесува 38.000 евра? - Дали ќе треба овие 38.000 евра да се додадат на претходно утврдениот износ на сегашната вредност на идните парични текови (до крајот на отплата на кредитот), со што всушност ќе ја добиеме целосната сегашна вредност на побарувањето? - Што ќе треба да се направи во случај кога сегашната вредност (во која ќе биде вклучена и дисконтираната вредност на хипотеката) е поголема од сметководствената вредност? - Каква исправка на вредноста ќе пресметаме во таков случај? - Дали ќе треба задолжително да се земе предвид дисконтираната вредност на хипотеката во случај кога имаме кредит обезбеден со хипотека или залог, а клиентот редовно ги сервисира обврските, па проценката на ризикот е дека нема потреба да се размислува во правец на преземање и продажба на хипотеката? Или пак, ова ќе се однесува на кредити кај кои нема наплата, па е неопходно да се преземе, односно да се продава хипотеката?
Одговор:	При одредувањето на сегашната вредност на одделна изложеност на кредитен ризик, банката ќе ја вклучи вредноста на обезбедувањето земено за тоа побарување само во оној момент кога банката ќе оцени дека наплатата на дел или на целото побарување ќе се оствари само со активирање, односно преземање на обезбедувањето. При тоа, само обезбедувањето што ги исполнува условите пропишани во точка 18 од Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на РМ“ бр. 17/2008) може да се вклучи во пресметката на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови на побарувањето. Согласно со точка 21 и 22 од Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на РМ“ бр. 17/2008), при пресметката на сегашната вредност на идните парични текови, обезбедувањето се вклучува најмногу до износот на вкупната изложеност на кредитен ризик, којашто е покриена со обезбедувањето и се дисконтира за временскиот период на очекуваната продажба на заложениот

	имот, со цел да се наплати побарувањето, ако се очекува дека имотот може да се продаде за период подолг од една година.
датум на објавување на одговорот:	26.12.2008 година
прашање бр.:	18
Прашање:	Во врска со сегашната вредност на идните парични текови на побарувањето, кога се зема предвид првокласен инструмент за обезбедување (депозит), клиентот ќе го добие назад својот гарантен депозит, заедно со соодветната камата, откако целосно ќе ги отплати обврските по кредитот. - Дали ќе треба да се дисконтира износот на гарантниот депозит, зголемен за соодветната камата, како вкупен износ на датумот на којшто завршува отплатата на кредитот, до датумот на којшто се врши утврдувањето на сегашната вредност, за да се утврди сегашната вредност? - Дали дисконтирањето, исто така, се врши со примена на ЕКС?
Одговор:	При утврдувањето на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови, банката може да ја земе предвид и вредноста на обезбедувањето, само доколку се исполнети условите пропишани во точка 18 од Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на РМ“ бр. 17/2008) и само доколку оцени дека наплатата на дел или на целото побарување е единствено можна преку активирање/преземање на обезбедувањето. Во спротивно, доколку клиентот редовно ги сервисира своите обврски кон банката, вредноста на обезбедувањето не треба да се вклучи во пресметката на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови од побарувањето.
датум на објавување на одговорот:	22.04.2009 година
прашање бр.:	4
Прашање:	Од досегашните прашалници доставени до НБРМ и Вашите одговори, произлегува дека при одредувањето на сегашната вредност на одделна изложеност на кредитен ризик, банката ќе ја вклучи вредноста на обезбедувањето земено за тоа побарување само во оној момент кога банката ќе оцени дека наплатата на дел или на целото побарување ќе се оствари само со активирање на обезбедувањето. Притоа, само обезбедувањето што ги исполнува условите пропишани во точка 18 од Одлуката може да се вклучи во пресметката на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови. Од сето ова произлегува дека во моментот не се исполнети условите од точка 18 потточка в), за да биде земена предвид вредноста на заложиот недвижен имот или заложената подвижна ствар при утврдувањето на сегашната вредност на идните парични текови (постоење на функционален пазар, информации за извршени купопродажи, постигнати цени). Значи ли тоа дека хипотеката и рачната залога, барем засега, нема да се земаат предвид при утврдувањето на сегашната вредност на идните парични приливи, доколку се оцени дека наплатата е единствено можна преку активирање на обезбедувањето и овој вид обезбедување банката ќе го има предвид само при класификацијата на изложеноста на кредитен ризик?
Одговор:	Банката, согласно со точка 7 од Одлуката, при класификацијата на изложеноста на кредитен ризик во соодветна категорија на ризик, го има предвид квалитетот на обезбедувањето. При одредувањето на сегашната вредност на одделна изложеност на кредитен ризик, банката нема да ја вклучи вредноста на заложиот недвижен имот

	(хипотека) и заложената подвижна ствар (рачна залога), доколку не се исполнети условите пропишани во точка 18 од Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на РМ“ бр. 17/2008 и 31/2009), и покрај тоа што банката ќе оцени дека наплатата на дел или на целото побарување ќе се оствари само со активирање, односно преземање на обезбедувањето. Појаснуваме дека, доколку обезбедувањето ги исполнува условите од алинеите 1, 2 и 3 од точката 18, тогаш банката ќе ја вклучи вредноста на обезбедувањето во пресметките при утврдувањето на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови, само доколку очекува дека тоа побарување ќе го наплати преку продажба на обезбедувањето (и тоа во период не подолг од 12 месеци од датумот на преземање на обезбедувањето).
--	---

тема:	Сомнителни и спорни побарувања, класифицирани во категорија на ризик „В“
датум на објавување на одговорот:	26.12.2008 година
прашање бр.:	19
Прашање:	Дали е можно во категорија на ризик „В“ да биде класифициран кредит којшто поради доцнење поголемо од 90 дена мора да биде евидентиран на посебна сметководствена сметка за нефункционални побарувања (бидејќи Одлуката вели дека во категоријата на ризик „В“ може да се класифицира клиент којшто плаќа со задоцнување од 61 до 120 дена)?
Одговор:	Банката може да ја класифицира изложеноста на кредитен ризик во категоријата на ризик „В“ доколку се исполнети условите пропишани во Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на РМ“ бр. 17/2008). Оттука, изложеноста на кредитен ризик кон клиент кој најчесто ги извршува своите обврски со задоцнување од 61 до 120 дена, или со исклучок од 121 до 180 дена, доколку доцнењето е само повремено, може да се класифицира во категорија на ризик „В“. Согласно со точка 13 од Одлуката за управување со кредитниот ризик, банката е должна да ги евидентира побарувањата класифицирани во категориите на ризик „Г“ и „Д“ и достасаните побарувања коишто по која било основа не се наплатени подолго од 90 дена (дел од побарувањата класифицирани во категорија на ризик „В“) на сметките за сомнителни и спорни побарувања.

тема:	Сомнителни и спорни побарувања врз основа на провизии и надомести
датум на објавување на одговорот:	26.12.2008 година
прашање бр.:	20
Прашање:	Според „Одлуката за управување со кредитниот ризик“, во врска со преносот на нефункционалните побарувања, точка 13 став 2 гласи: „Во моментот кога пресметаната камата добива нефункционален статус, банката е должна да изврши целосна исправка на вредноста на пресметаната камата“. Имајќи го предвид и новиот сметковен план каде што е дефинирана сметка за сомнителни провизии на групата 16, а од друга страна не е дефинирана сметка за трошок, односно за исправка на вредноста, бидејќи е предвидено само за камата, ве прашуваме, дали тоа значи дека побарувањето за провизија не се отпишува целосно? Во кои случаи ќе се користат сметките за сомнителни и спорни побарувања врз основа на провизии и надоместоци (сметка 16x90) и исправка на вредноста на сомнителните и спорни провизии (сметка 16x99)?
Одговор:	Согласно со Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на

	РМ“ бр. 17/2008), износот на исправка на вредноста се утврдува како разлика помеѓу сметководствената вредност на побарувањето и неговата сегашна вредност (проценет надоместлив износ). Точката 13 од Одлуката пропишува дека кога се исполнети условите едно побарување да го добие статусот на сомнително и спорно побарување, банката треба целото побарување (главница, камата, провизии и надомести и друго) да го прекнижи на соодветните сметки за сомнителни и спорни побарувања. Притоа, во тој момент банката е должна да изврши целосна исправка на вредноста само на побарувањата по камата, но не и на останатите побарувања по таа кредитна партија. Оттука, во моментот кога пресметаните провизии и надоместоци го добиваат статусот на сомнителни и спорни побарувања, банката не е должна да изврши целосна исправка на вредноста на овие побарувања, туку само да ги прекнижи на соодветните сметки за сомнителни и спорни побарувања врз основа на провизии и надомести (сметките 16x90 и 16x99). Банката ќе го евидентира дополнителното издвојување или ослободувањето на исправката на вредноста на побарувањата врз основа на провизии и надомести (и кога побарувањата имаат статус на редовни побарувања, како и кога имаат статус на сомнителни и спорни побарувања) на сметката 6412 - „Исправка на вредноста (Загуби поради оштетување) на побарувањата од провизии и надомести“.
--	---

тема:	Пресметка на посебна резерва за неискористените лимити врз основа на рамковни кредити, дозволените пречекорувања на тековни сметки и кредитните картички
датум на објавување на одговорот:	26.12.2008 година
прашање бр.:	28
Прашање:	Дали треба да се издвои посебна резерва и како да се пресмета таа за неискористените лимити врз основа на рамковни кредити (одобрени на корпоративни клиенти и на физички лица), дозволените пречекорувања на тековни сметки и кредитните картички?
Одговор:	Банката треба да ја оценува вкупната изложеност на кредитен ризик по одделна кредитна партија како една целина, без разлика дали дел од изложеноста претставува активно билансно побарување, а останатиот дел од изложеноста претставува активна вонбилансна изложеност, дефинирани со Одлуката за управување со кредитниот ризик. За одредување на износот на исправка на вредноста и на посебната резерва за одделните состојби на билансна и на вонбилансна изложеност на кредитен ризик, банката треба да постапи на следниот начин: - ако изложеноста на кредитен ризик (кредитната партија) се оценува на поединечна основа, по извршената класификација во соодветна категорија на ризик и утврдувањето на износот на исправка на вредноста, односно на посебната резерва преку утврдување на сегашната вредност на идните парични текови коишто ќе настанат врз основа на кредитната партија, изведениот збиен процент на исправката на вредноста и на посебната резерва, соодветно ќе се примени на активната билансна изложеност и на активната вонбилансна изложеност. - ако изложеноста на кредитен ризик (кредитната партија) се оценува на групна основа, одредената стапка на ненаплаќање за соодветното потпортфолио во кое припаѓа кредитната партија, соодветно ќе се примени на активната билансна изложеност и на активната вонбилансна изложеност.

тема:	Класификација во соодветна категорија на ризик и пресметка на посебна резерва за издадени гаранции и акредитиви
датум на објавување на одговорот:	26.12.2008 година
прашање бр.:	29
Прашање:	Во врска со третманот на гаранциите и акредитивите, сметаме дека при класифицирањето на кредитната изложеност врз основа на овие вонбилансни ставки, подоцна и при утврдувањето на потребната посебна резерва, банката треба да го има предвид и бонитетот на клиентот. Само за илустрација, ако банката ја класифицира изложеноста врз основа на кредит во категоријата на ризик „В“, „Г“ или „Д“, малку е веројатно дека изложеноста врз основа на гаранција или акредитив може да се класификува во „А“.
Одговор:	Согласно со точка 7 од Одлуката за управување со кредитниот ризик, при класификацијата на изложеноста на кредитен ризик (без разлика дали се работи за активна билансна или вонбилансна изложеност) банката ги има предвид: кредитната способност на клиентот, уредноста во измирувањето на обврските од страна на клиентот и квалитетот на обезбедувањето. Понатаму, во точката 7 одделно се пропишани најмалиот обем/опфат на карактеристики според коишто банката треба да го оценува клиентот при класификацијата на одделна изложеност на кредитен ризик. Помеѓу останатите карактеристики, тука се содржани и карактеристиките што се користат за одредување на бонитетот на клиентот, како и кредитната историја на клиентот во банката или во други банки. Согласно со ова, банката ја одредува категоријата на ризик за конкретната изложеност на кредитен ризик. Согласно со точка 23, став 2 од Одлуката, износот на посебна резерва не може да биде понизок од долната граница на одредената категорија на ризик. Доколку банката не ја утврдува сегашната вредност на вонбилансното побарување (точка 24 од Одлуката), износот на посебната резерва се утврдува со примена на горната граница на одредената категорија ризик.

тема:	Дисконтирање на идните парични текови со преостанат рок на достасување пократок од една година
датум на објавување на одговорот:	22.04.2009 година
прашање бр.:	2
Прашање:	Може ли банката да врши дисконтирање на идните парични текови на изложености на кредитен ризик со преостанат рок на достасување пократок од една година од датумот на утврдување на загубата врз основа на кредитен ризик? Или дисконтирањето на очекуваните идни парични текови треба да се врши само на изложеностите на кредитен ризик со преостанат рок на достасување подолг од една година?
Одговор:	Согласно со точка 17 од Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на РМ“ бр. 17/2008 и 31/2009), банката не врши дисконтирање на очекуваните идни парични текови на изложеност на кредитен ризик со преостанат рок на достасување пократок од една година од датумот на утврдување на износот на загубата врз основа на кредитен ризик.

тема:	Преструктурирани побарувања; пополнување на белешката 2.1 од финансиските
--------------	--

	извештаи
датум на објавување на одговорот:	03.12.2008 година
прашање бр.:	20
Прашање:	Во белешката 2.1. - „Кредитен ризик А) Анализа на максималната изложеност на кредитен ризик“, редот 4 - „Недостасани побарувања за кои нема издвоено исправка на вредност“ се дели на два подреда: „преструктурирани побарувања“ и „останати побарувања“. Нејасно е во врска со првиот подред, бидејќи под „преструктурирани побарувања“ обично се мисли на побарувањата коишто достасале и веќе се класифицирани во полоша ризична категорија и за кои има исправка на вредноста.
Одговор:	Согласно со точка 10 и 11 од Одлуката за супервизорските стандарди за регулирање на достасаните, а ненаплатени побарувања на банките („Службен весник на РМ“ бр. 134/2007), за преструктурираните побарувања се почитуваат критериумите за класификација на активните билансни и вонбилансни позиции на банките, според степенот на нивната ризичност, пропишани во Одлуката за управување со кредитниот ризик, при што во период од шест месеци по извршеното преструктурирање, побарувањето не може да се класифицира во подобра категорија на ризик од категоријата на ризик во која е класифицирано на датумот на преструктурирањето. Значи, по истекот на шест месеци од преструктурирањето, можно е тоа побарување да биде класифицирано во подобра категорија на ризик. Дополнително, по исклучок, банката може да одреди подобра категорија на ризик дури и пред истекот на периодот од шест месеци по преструктурирањето, само доколку се утврдени квалитативни промени во однос на можноста за наплата на побарувањето или доколку побарувањето е обезбедено со првокласни инструменти на обезбедување, дефинирани од страна на Народната банка. Согласно со Одлуката за управување со кредитниот ризик, во категорија на ризик „А“ се класифицира изложеноста на кредитен ризик којашто е целосно обезбедена со првокласни инструменти за обезбедување, дефинирани од Народната банка. Во вакви случаи е можно одредено недостасано преструктурирано побарување (без разлика кога е направено преструктурирањето) на одреден датум на преоценка за кредитниот ризик да има нула исправка на вредноста.

тема:	Третманот на обезбедувањето при класификацијата на изложеноста на кредитен ризик и при утврдувањето на износ на исправка на вредноста за изложеноста на кредитен ризик
датум на објавување на одговорот:	15.09.2008 година
прашање бр.:	1
Прашање:	Согласно со новите барања за класификација коишто треба да се спроведат во системот на банката, дали би можеле да ни го појасните значењето на точките 15 и 23 од Одлуката? Каков ќе биде третманот за изложеност којашто е класифицирана во категорија на ризик „В“ (одредена врз основа на деновите на доцнење), но за која нема исправка на вредноста (оштетување), поради тоа што е обезбедена со квалитетно обезбедување, коешто целосно ја покрива изложеноста? Што се смета за високоликвидно обезбедување?
Одговор:	Постапката за утврдување на исправката на вредноста, односно посебната резерва за одреден вид изложеност се спроведува на следниов начин:

	- Банката е должна да изврши класификација на изложеноста на кредитен ризик во соодветна категорија на ризик, согласно со критериумите наведени во точките 12 и 13 од Одлуката. Во точка 7 од Одлуката за управување со кредитниот ризик (во понатамошниот текст: Одлуката) се определуваат елементите што треба да се земат предвид при класификација на изложеноста на банката на кредитен ризик, и тоа: кредитната способност на клиентот, уредноста во измирувањето на обврските и квалитетот на обезбедувањето. Ставот 4 од оваа точка го дефинира начинот на утврдување на квалитетот на обезбедувањето. Оттука, при класификацијата на одредена изложеност на кредитен ризик, банката ги зема предвид сите критериуми, вклучувајќи го и квалитетот на обезбедувањето, - По извршената класификација, банката ја оценува потребата и соодветно врши исправка на вредноста на активните билансни побарувања, односно издвојува посебна резерва за активните вонбилансни побарувања, преку утврдување сегашна вредност на идните парични текови коишто ќе настанат врз основа на тие побарувања, - Банката врши исправка на вредноста, односно издвојува посебна резерва со примена на процентите и правилата пропишани во точка 23 од Одлуката. Оттука, на пример, доколку согласно со критериумите од точка 12 банката класифицирала одредена изложеност на кредитен ризик во категоријата на ризик „А“, должна е да изврши исправка на вредноста, односно да издвои посебна резерва во рамките на границите од 0% до 10% од изложеноста на кредитен ризик, преку утврдување на сегашната вредност на идните парични текови врз основа на конкретниот вид изложеност. Одлуката за управување со кредитниот ризик не познава термин „висококвалитетно обезбедување“. Единствено, во смисла на висококвалитетно обезбедување, Одлуката дава дефиниција на првокласен инструмент за обезбедување. Притоа, првокласен инструмент за обезбедување е критериум за класификација во категоријата на ризик „А“, имајќи ги притоа предвид условите предвидени во точката 19, потточка г), став 2, според кои изложеноста на кредитен ризик којашто е во целост обезбедена со првокласни инструменти за обезбедување се класифицира во категорија на ризик „А“ сè до активирањето на инструментот, но не подолго од 30 дена по рокот на достасување на побарувањето. Од друга страна, сите останати видови обезбедувања може да се земат предвид при утврдувањето на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови врз основа на побарувањето, само доколку се исполнети условите од точка 18 од Одлуката. Подетално околу разликите меѓу Одлуката за утврдување на методологијата за класификација на активните билансни и вонбилансни позиции на банките според степенот на нивната ризичност („Службен весник на РМ“ бр. 21/2002 - пречистен текст и 80/2006) и Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на РМ“ бр. 17/2008) - види во презентацијата „Регулаторен фреймворк за управување со кредитниот ризик“ којашто може да се најде на интернет-страницата на НБРМ во делот Банкарска супервизија и регулатива/Извештаи и презентации.
--	---

тема:	Третман на побарувањето по камата во моментот на промена на статусот од редовни на сомнителни и спорни побарувања
датум на објавување на одговорот:	15.09.2008 година

прашање бр.:	2
Прашање:	Во член 13, параграф 2 е наведено дека штом побарувањето од камата се пренесе од редовна на нефункционална сметководствена сметка, банката ќе изврши исправка на вредноста (оштетување) за целиот износ на побарувањето од камата. Согласно со МСС 39 - Финансиски инструменти: признавање и мерење, не се прави разлика помеѓу побарувањата од камата и побарувањата од главница. Дали ќе отстапува точка 13 од Одлуката за управување со кредитен ризик од МСС 39 така, што целосно ќе се врши исправка на вредноста на побарувањата и приходите од камата, а стандардот предвидува да се врши исправка на побарувањата на камата колку и на побарувањата на главница?
Одговор:	Согласно со регулативата, во моментот кога едно побарување не е наплатено по која било основа повеќе од 90 дена, целото побарување се пренесува на посебни сметководствени сметки за нефункционални побарувања, односно целото побарување добива нефункционален статус. Со добивањето нефункционален статус, банката е должна да изврши целосна исправка на вредноста на пресметаната камата, со што се прави разлика помеѓу третманот на главницата и каматата, како прудентно отстапување од МСС 39.

тема:	Класификација на изложеноста на кредитен ризик на поединечна или на групна основа
датум на објавување на одговорот:	15.09.2008 година
прашање бр.:	3
Прашање:	Согласно со Одлуката, постојат два лимита за одредување поединечно значајна ставка – МКД 300.000, или 0,007% од вкупната изложеност на кредитен ризик на банката. - Дали би можеле да го одбереме повисокиот износ како лимит за одредување поединечно значајна ставка за нашата банка? - Дали лимитот за одредување поединечна значајна ставка важи и за правните и за физичките лица? - Клиентот при одобрување на изложеноста го надминува лимитот од 300.000 денари, или 0,007% од вкупната изложеност на кредитен ризик на банката, и се класифицира како поединечно значајна ставка. По една година, изложеноста паѓа под овој минимум. Дали продолжуваме да ја гледаме како поединечно значајна ставка, или автоматски преминува во изложеност којашто се класифицира на групна основа. Истото важи и за обратниот случај. Клиентот има изложеност којашто се класифицира на групна основа. Се одобрува нова изложеност и се надминува лимитот. Дали сите изложености на тој клиент автоматски стануваат поединечно значајни ставки. Согласно со наведеното, дали на секој датум на изработка на класификацијата ќе се определуваат поединечно значајните ставки, согласно со изложеноста на тој пресечен датум?
Одговор:	Во точката 10 од Одлуката јасно се дефинира дека како поединечно значајна ставка се смета вкупната изложеност кон клиентот којашто е повисока од двата

	наведени лимита, при што не се прави разлика помеѓу правните и физичките лица. Согласно со точка 41 од Одлуката, банката е должна да врши класификација на изложеноста на кредитен ризик најмалку на тримесечна основа, како и во моментот на одобрување на изложеноста на кредитен ризик. Притоа, банката е должна да ги применува мерилата и критериумите пропишани во оваа Одлука. Оттука, при секое класифицирање на изложеноста на кредитен ризик, банката треба да ги почитува одредбите од точките 9 и 10 од оваа Одлука и на поединечна основа, да ги класифицира сите изложености коишто на датумот на класифицирање се сметаат како поединечно значајни ставки.
--	---

тема:	Класификација на изложеностите на кредитен ризик на поединечна основа
датум на објавување на одговорот:	22.04.2009 година
прашање бр.:	3
Прашање:	Банката ќе врши класификација на изложеностите на кредитен ризик на поединечна основа за сите изложености, независно од висината на изложеноста на кредитен ризик. Дали ова е дозволено, или банката треба на поединечна основа да врши класификација согласно со точка 10 од Одлуката за управување на кредитен ризик?
Одговор:	Банката може да врши класификација на изложеноста на кредитен ризик на поединечна основа за сите побарувања, независно од висината на изложеноста на кредитен ризик. При тоа, треба да се имаат предвид одредбите од точка 26 од Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на РМ“ бр. 17/2008 и 31/2009), односно за изложеностите на кредитен ризик класифицирани на поединечна основа, за кои преку утврдувањето на нивната сегашна вредност, е оценето дека не постои загуба поради кредитен ризик и за кои не е извршена исправка на вредноста, односно не е издвоена посебна резерва, банката е должна да ја оцени можноста за загуба поради кредитен ризик на групна основа.

тема:	Класификација на одделните изложености на кредитен ризик или класификација на вкупната изложеност на кредитен ризик на банката кон еден клиент?
датум на објавување на одговорот:	15.09.2008 година
прашање бр.:	4
Прашање:	Дали е можно за еден клиент кој има изложеност според различни основи да се изврши класификација на поединечните побарувања во различна категорија на ризик (на пример – без разлика што едно побарување врз основа на кредитна картичка на клиентот е класифицирано во категоријата на ризик „В“, другите побарувања да бидат класифицирани во категоријата на ризик „Б“ (поради тоа што овие обврски клиентот ги измирува редовно или се обезбедени со првокласно високоликвидно обезбедување). Во случај кога еден клиент има изложеност според различни основи, на пример, врз основа на кредит и кредитна картичка, дали може кредитот да е на редовни сметки, а картичката на нефункционални?
Одговор:	Во целиот текст на Одлуката се користи терминот „класификација на изложеноста на кредитен ризик“, при што точките 12 и 13 ги дефинираат критериумите за класификација на одредена изложеност на кредитен ризик во соодветните категории на ризик. Оттука, банката ја класифицира поединечната

	изложеност на кредитен ризик, а не го класифицира клиентот. Тоа значи дека клиентот може да биде класифициран во повеќе категории на ризик според одделни изложености на кредитен ризик, што подразбира и побарувањата врз основа на различни кредитни производи да можат да бидат евидентирани со редовен или нефункционален статус.
--	--

тема:	Утврдување на исправка на вредноста (оштетување на средствата)
датум на објавување на одговорот:	22.04.2009 година
прашање бр.:	6
Прашање:	Во точка 8 од Одлуката за кредитен ризик, како еден од општите показатели коишто се користат при утврдувањето на загубата поради оштетување е наведена информација за непочитување на договорот, вклучително и неплаќање или доцнење на плаќањата на достасаните обврски. Дали доколку клиентот доцни 10 до 15 дена (што е нормално, со оглед на тоа дека некој зема плата на 15. некој на 10. или на први во месецот), ова доцнење ќе се смета како настан (trigger event) којшто укажува на тоа дека треба да се утврди загуба поради оштетување?
Одговор:	Согласно со Одлуката за кредитен ризик, банката треба најмалку на квартална основа да утврдува исправка на вредноста. Значи, банката треба во кредитното досие за секоја кредитна партија којашто се оценува на поединечна основа да има доказ дека утврдила исправка на вредноста најмалку на крајот на секој квартал. Како доказ може да послужи пресметката на сегашната дисконтирана вредност на очекуваните идни приливи од кредитната партија. Дури и за кредитни партии кај кои нема и/или банката очекува да се сервисираат од клиентот навремено (во договорните рокови) и во целост (без никакви намалувања), банката треба во кредитното досие да има пресметка како доказ дека исправката на вредноста е еднаква на 0.

тема:	Пресметување на износот на посебна резерва за активните вонбилансни позиции, на поединечна основа
датум на објавување на одговорот:	15.09.2008 година
прашање бр.:	5
Прашање:	Согласно со член 16 од Одлуката: „16. Износот на посебна резерва за активните вонбилансни позиции на поединечна основа е еднаков на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови врз основа на плаќања на банката по преземените потенцијални обврски и наплати од клиентот, дисконтирани со тековна пазарна цена на безризични хартии од вредност издадени во иста валута и со ист рок на достасување како валутата и рокот на достасување на очекуваното плаќање или наплата.“. Толкувањето на Банката во врска со членот 16, параграф 1, е дека доколку не постои веројатност дека Банката ќе изврши плаќање врз основа на вонбилансната изложеност, нема да има идни парични текови и соодветно, нема да се пресмета загуба поради оштетување. Нашето толкување е дека за гаранции и акредитиви за кои не постои веројатност дека ќе паднат на товар на Банката нема да се пресметува загуба поради оштетување. Нашата дефиниција на поимот „веројатност“ е согласно со членот 23 од МСС 37 -

	Резервирања, неизвесни обврски и неизвесни средства - „доколку е поверојатно отколку не, да се случи одреден настан, т.е. веројатноста да се случи одреден настан е поголема од веројатноста да не се случи“. - Ве молиме да ни потврдите дека ова е во согласност со членот 16 од Одлуката. - Каков ќе биде ставот за класифицирање во две различни категории на ризик за кредитната изложеност на еден клиент во случај на поединечна изложеност врз основа на вонбилансна ставка и по кредит? - Во случај на очекувани парични текови врз основа на вонбилансна изложеност, која е пазарната цена и од кои безризични хартии од вредност (ве молиме наведете примери) со која ќе се направи дисконтирање на паричните текови за утврдување на износот на посебната резерва?
Одговор:	Како што е наведено во вашиот допис и во точка 16 став 1 од Одлуката, само во случај на очекувани текови врз основа на издадена гаранција, банката ќе треба да врши дисконтирање на паричните текови (очекувана исплата од страна на банката и очекувана наплата од клиентот). Дисконтирањето се врши со тековната пазарна цена на оние безризични хартии од вредност коишто се издадени во иста валута и се со ист (или најблизок) рок на достасување како и валутата и рокот на достасување на очекуваното плаќање или наплата. Така, во случај на издадена гаранција во денари со рочност од 3 години, при што банката не очекува дека ќе има парични движења (приливи и одливи) врз таа основа, банката го врши дисконтирањето со користење на тековната пазарна цена на државните обврзници издадени од Република Македонија (не се земаат предвид обврзниците што се издадени со посебна намена), коишто имаат рочност од 3 години. Во спротивно, доколку банката не очекува парични текови врз основа на преземените потенцијални обврски, тогаш не постои вредност којашто би се дисконтирала. Ова не значи дека банката не утврдува сегашна вредност, туку дека сегашната вредност е еднаква на нула, односно е еднаква на очекуваните парични движења (т.е. нула). Во овој случај, точка 24 од Одлуката воопшто не е применлива. За вонбилансните побарувања постои исклучок во точката 26, став 2, алинеја 5, односно вонбилансно побарување коешто банката го оценува на поединечна основа и за кое оценила дека нема посебна резерва, не треба да го оцени уште еднаш и од аспект на кредитниот ризик на групна основа. Посебната резерва на ова вонбилансно побарување е нула и постапката завршува уште со примената на одредбите од точка 16 од Одлуката.

тема:	Пресметка на ефективна каматна стапка
датум на објавување на одговорот:	22.04.2009 година
прашање бр.:	5
Прашање:	Во врска со Одлуката за кредитен ризик би сакале да ни одговорите на следниве прашања: - Дали имаме обврска за пресметување на ЕКС на кредитни картички со оглед на тоа дека одлуката за СБТ се однесува само на потрошувачките кредити. - Доколку имаме обврска, како треба да се изврши пресметката на ЕКС?

Одговор:	Согласно со Методологијата за евидентирање и вреднување на сметководствени ставки, банката треба да пресмета ЕКС за сите финансиски средства и обврски коишто се евидентираат по амортизирана набавна вредност. Тоа значи дека ЕКС треба да се пресмета (со цел да ја пресмета амортизираната набавна вредност и да утврди како ќе ја разграничува акумулираната амортизација во билансот на успех) за сите кредити (на правни и физички лица), вложувања во ХВ коишто се чуваат до достасување, вложувања во ХВ расположливи за продажба, депозити и обврски врз основа на кредити. Вака пресметаната ЕКС, понатаму ќе се користи и како дисконтен фактор при утврдувањето на износот на исправка на вредноста на изложеностите на кредитен ризик. Доколку нема провизии и надомести коишто се составен дел од ефективната камата, директно зависни трошоци на трансакцијата и/или премии и дисконти, тогаш ЕКС = договорната каматна стапка. Следствено, банката треба да направи анализа на ниво на финансиски инструмент за да оцени дали има некоја од наведените три категории на ниво на трансакција со коишто се корегира каматна стапка. За подетален одговор во врска со ова прашање, погледнете го одговорот на прашањето број 28 од 26.12.2008 година (тема: „Кредитен ризик“), којшто е објавен на интернет-страницата на Народната банка. Напомена: Одуката за СBT пропишува само за кои кредитни производи банката мора да ја објави СBT (којашто (може и да) е различна од ЕКС) од аспект на информирање и заштита на потрошувачите/физички лица.
----------	---

тема:	Сопственички хартии од вредност, предмет на класификација за кредитен ризик
датум на објавување на одговорот:	15.09.2008 година
прашање бр.:	6
Прашање:	Согласно со Одлуката за управување со кредитен ризик („Службен весник на РМ“, бр. 17/2008), точката 11 гласи: „ По исклучок на точка 9 и 10 од оваа Одлука, банката врши класификација на изложеноста на кредитен ризик кон банки и на вложувањата во сопственички хартии од вредност кои претставуваат изложеност на кредитен ризик единствено на поединечна основа, согласно со глава III од оваа Одлука.“. На кои сопственички хартии од вредност се мисли во точката 11 од Одлуката?
Одговор:	Вложувањата во сопственички хартии од вредност коишто претставуваат изложеност на кредитен ризик се сите оние сопственички хартии од вредност што не влегуваат во групата активни билансни ставки дефинирани во точката 6 став 1 алинеја 2 од Одлуката за управување со кредитниот ризик.